

Ekologická výchova

v Národní síti záchranných stanic

Národní síť záchranných stanic je jedním z nosných programů Českého svazu ochránců přírody. Z původních devíti stanic, které byly u jejího počátku v roce 1997, se rozrostla na současných 26 záchranných stanic, pokrývajících území celé České republiky. Jejich prioritním posláním a smyslem je zajistit pomoc dočasně handicapovaným volně žijícím živočichům a umožnit jejich plnohodnotný návrat do volné přírody. Těmto živočichům je ve stanicích poskytována komplexní péče – od první pomoci přes zajištění veterináře, léčby a rehabilitace až po vypuštění zpět do volné přírody. Dlouhodobě se takto daří navrátit do volné přírody 47–50 % všech přijatých handicapovaných živočichů.

Nedílnou součástí činnosti většiny záchranných stanic sdružených v národní síti je ekologická výchova a osvěta veřejnosti. Cílem je především upozorňovat veřejnost na rizika, která z činnosti lidí volně žijícím zvířatům plynou, na utrpení, které tak mnohdy zcela zbytečně zvířatům vzniká, ale také na nevhodnost odebrání mláďat z volné přírody a podobné aktivity, kterými mnozí z nás v dobré víře živočichům škodí.

Základem osvětové práce jsou snadno dostupné informace, zejména na internetu. Kromě centrálních stránek www.zvirevnouzi.cz, kde jsou soustředěny informace o celé národní síti a kontakty na všechny její členy, provozuje většina stanic svoje vlastní **webové stránky**. Za zajímavou atrakci lze považovat **webovou kameru** v Makově, která umožňuje on-line sledovat hnízdění handicapovaných čápů bílých, ale také pěvce na krmítku i další dění ve stanici. Připojení na webovou kameru využívají školy pro výuku přírodopisu, kdy mohou ze třídy na dálku pozorovat živé ptáky.

Mimo provozování webových stránek záchranné stanice vydávají i různé **tiskoviny** – plakáty, letáky či samolepky. Kromě praktických rad pro případ nálezu zraněného zvířete jsou tištěné materiály zaměřeny na základní vědomosti o zvířatech z naší přírody, zajímavosti z jejich života jejich ochranu a na zachování druhové rozmanitosti. Stále oblíbené se např. těší PEXESO s volně žijícími živoči-

chy z naší přírody. Na jaře vyzývají sezonní plakáty a letáky k rozvaze při nálezu často jen domněle opuštěných mláďat, na podzim pak radí, jak postupovat při záchraně nedokrměných mladých ježků. Z každé návštěvy stanice či setkání s jejími pracovníky si návštěvník odnese hromádku zajímavých materiálů, řada z nich najde uplatnění při hodinách přírodopisu apod.

Nejatraktivnější je osobní návštěva stanice s **expozičními trvalými handicapů**. Tyto expozice jsou někdy vnímány jako obdoba zoologických zahrad prezentující druhy z volné přírody ČR. Je tu však zásadní rozdíl: Cílem stanic není vytvořit co nejkompletnější „sbírku“ druhů či ukazovat veřejnosti to nejzajímavější. V expozicích jsou umístěny jedinci, jejichž návrat do přírody již není možný. Návštěvník má tak možnost na vlastní oči vidět, co lidé nevhodnou činností volně žijícím zvířatům způsobí. Jsou zde umístěni živočichové s trvalými následky po zranění, která vznikají při střetu s elektrickým vedením či nárazem do skleněné stěny, trvalým handicapem je i ochočení zvířete. Expoziční část umožňuje alespoň symbolicky nahlédnout do provozu stanice, neboť léčebné voliéry se zvířaty určenými k vypouštění jsou veřejnosti nepřístupné, aby živočichové nebyli rušeni a nezvykali si na přítomnost člověka.

Na mnohých stanicích bývají instalovány i různé výstavy či naučné panely (někdy celé naučné stezky). Kromě seznamování se životem naší fauny je jejich cílem opět upozorňovat na nástrahy, které volně žijícím zvířatům vědomě i nevědomě způsobuje člověk. Na konkrétních příkladech ukazují nevhodné prvky v našich zahradách a domech – nezakryté bazény se strmými stěnami, okapy, různé nádoby, prosklené verandy, ale i možnosti řešení či alternativní prvky, které žádné riziko nepředstavují. Připomínají i protiprávní jednání – velmi těžká zranění způsobují pytláci používající nedovolené a někdy i zcela bizarní způsoby lovu.

Většina stanic nabízí ve svých expozičních částech i **komentované prohlídky** s průvodcem. Prohlídky jsou přizpůsobeny věku a schopnostem návštěvníků, od výkladu doplněného tvůrčími aktivitami pro předškolní děti a mládež základních škol až po odborné



Děti se v záchranných stanicích seznamují s handicapovanými živočichy.

Foto Archiv NSZS

exkurze pro posluchače odborných a vysokých škol.

Slavnostní událostí je vždy **vypouštění vyléčených zvířat**. Jde o výjimečný okamžik, kdy návštěvníci mohou zblízka vidět uzdravené divoké zvíře. Tento akt bývá většinou spojen s přednáškou, nebo je vyvrcholením jiné osvětové akce. Veřejné vypouštění je velmi efektivní, přihlížející mají příjemný pocit, jako by sami přispěli k záchraně zvířete, a mnohdy se úplně změnil jejich postoj k ochraně zvířat obecně.

V roce 2009 prošlo stanicemi více než 160 000 návštěvníků, mimo jejich areál bylo pracovníky stanic uspořádáno na 150 osvětových akcí. Snad i díky tomu počet přijatých zvířat ve stanicích každoročně roste. Na jednu stranu je dobře, že se zvyšuje počet zvířat, kterým je poskytnuta pomoc, na stranu druhou to znamená, že počet mnohdy naprosto zbytečných zranění zvířat stále neklesá.

*Dagmar Zieglerová
koordinátorka Národní sítě
záchranných stanic*

Mapu a adresář záchranných stanic s kontakty a odkazy na webové stránky naleznete na www.zvirevnouzi.cz